

7. Що таке фенологія? [Електронний ресурс] // Джерело : <https://ekopalyvo.com> – Режим доступу : <https://ekopalyvo.com/shho-take-fenologija-fenologichni-sposterezhennja-2/>

8. Якушина Е. Форзиція [Електронний ресурс] / Е. Якушина // Джерело : Сайт Чудо-город – <http://divogorod.narod.ru> – Режим доступу : <http://divogorod.narod.ru/forziciya.htm>

ВИДОВИЙ СКЛАД ГОЛОНАСІННИХ В ДЕНДРОПАРКУ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

РОЗМАЇТИЙ М.С., магістрант, ОМЕЛЯНОВА В.Ю., асистент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

Деревні рослини в дендропарку відіграють важливу роль у формуванні оточуючого середовища, надають індивідуальні, своєрідні риси, сприяють покращенню мікроклімату та санітарно-гігієнічних умов. У зв'язку з цим, розширення асортименту культивованих деревних рослин і використання нових порід, стійких до біотичних і абіотичних факторів, виявляється цілком слушним і необхідним. Випробування нових древних рослин в жорстких лісорослинних умовах півдня України дає можливість виявити найбільш адаптовані види в даних умовах і ввести низку перспективних видів в декоративні та лісові насадження. Інтродукційний пошук і відбір нових видів, які заслуговують на більш широке поширення, триває і сьогодні [1].

Метою нашої роботи було встановлення видового складу голонасінних інтродуцентів дендропарку ХДАУ.

Дослідна ділянка знаходиться на території Херсонського державного аграрного університету та займає 2,4 га. Об'єктом дослідження є голонасінні деревні рослини дендропарку.

Визначення висоти, діаметра і приросту дерев проводили за загальноприйнятими в лісовій таксації методиками [2] з використанням мірної вилки і маятникового висотоміра Макарова. Статистичну обробку даних проводили за Г.Н. Зайцевим [3]. Стан рослин визначали візуально. Видовий склад деревних інтродуцентів дендропарку наведено в таблиці 1.

Нижче даємо коротку характеристику голонасінних дерев інтродукованих в дендрарії ДВНЗ «ХДАУ».

Гінкго дволопатеве – *Ginkgo biloba* L. Дерево висотою до 45 м та діаметром до 150 см з широкопірамідальною кроною, яка до старості розширюється і втрачає пірамідальну форму. Листя розсічені на 2 лопаті сизувато-зеленого кольору, віялоподібні, довжиною та шириною 10–12 см на довгих стебельках, восени яскраво-жовтого кольору. Квітне в квітні, насіння дозріває в жовтні. Росте доволі швидко і має в Сухумі в 30 років висоту 16 м і діаметр до 30 см. В Нікітському ботанічному саду в зв'язку з великою посухою в 100 років мав висоту 15 м, діаметр стовбура 48 см. Не вимогливий до

грунтових умов. Димо- та газостійкий. Світлолюбний. Морозостійкий, витримує зниження температури до -30°C . Релікт японо-китайського походження на сьогодні в природі не зустрічається. В Китаї в культурі з XI століття росте в районах з помірним кліматом, в гори підіймається до висоти 1800 м. Успішно росте в парках всієї Західної Європи та в Північній Америці. Може бути рекомендований для озеленення Лісостепу України, при міських посадках доцільно використовувати чоловічі екземпляри [4].

Таблиця 1 Видовий склад деревних інтродуцентів дендропарку ХДАУ

№	Вид	Вік, років	Діаметр, см	Висота, м	Кількість, шт	Стан
1.	Туя східна <i>Biota orientalis</i> (L.) Endl	68	15-18	12	170	задовільний
2.	Гінкго дволопатеве <i>Ginkgo biloba</i> L.	2 9	1,5-2	1	10 3	задовільний
3.	Ялівець віргінський <i>Juniperus virginiana</i> L.	68	17	14-15	9	задовільний
4.	Сосна кримська <i>Pinus nigra</i> ssp. <i>Pallasiana</i>	68	28	15-18	28	задовільний
5.	Ялівець козацький <i>Juniperus sabina</i> L.	60	3-5	1	8	задовільний
6.	Ялівець звичайний <i>Juniperus communis</i> L	5	1	1	1	задовільний

Сосна кримська – *Pinus pallasiana* Lamb. Велике дерево, до 30–40 м заввишки, з розлогою, а в старому віці майже парасолькоподібною кроною. Стовбур, особливо в нижній частині, має чорну кору, в верхній частині кора червонувата. Довговічна. Іноді доживає до 500–600 років. Природно росте в лісах на південному схилі Кримських гір до висоти 1000 м над рівнем моря, у Західному Закавказзі, а також у східній частині Балканського півострову, на острова Кіпр та Крит і Анатолійському узбережжі Малої Азії.

Сосна кримська широко поширена в парках і в лісових культурах на півдні країни, а в інших районах – в основному в колекціях. Світлолюбна,

посуhostійка, морозостійка (в межах всією України). До ґрунтів не вимоглива, мириться з кам'янистими, вапняковими, але не переносить засолення.

Цей вид є перспективним як для зеленого будівництва, так і для лісового господарства [5].

Ялівець віргінський – *Juniperus virginiana L.* Дерево висотою 15–30 м з пірамідальною кроною. Хвоя у молодих рослин лінійно-ланцетна довжиною 4–13 см, на гілках, які плодоносять – лускувата. Шишкоягоди шаровидні 4–8 мм в діаметрі, темно-сині з сизим відливом, дозрівають в перший рік. Не вимогливий до кліматичних умов. Росте повільно. Відносно тіневитривалий, посухостійкий. До ґрунтів не вимогливий. Добре розвивається на свіжих глинистих, суглинистих та піщаних ґрунтах. Газо- і пилестійкий. Зимостійкий. Утворює чисті насадження і росте з іншими породами в східній частині Північної Америки. Широко розводиться в Україні. Досить декоративний, має багато садових форм за кольором хвої та формою крони. Рекомендується для озеленення.

Ялівець звичайний – *Juniperus communis L.* Рослина світлолюбна і красиву повноцінну крону формує тільки за достатнього освітлення. Декоративні форми часто страждають від сонячних опіків та сухих холодних вітрів. Витримує широкий температурний діапазон від -60°C до +40°C, що дає змогу вирощувати його в різних кліматичних умовах. До ґрунтів невибагливий, але краще почувається на піщаних ґрунтах помірної вологості. Легко розмножується насінням та вегетативно. Декоративні форми – лише вегетативно [5].

Ялівець козацький – *Juniperus sabina L.* Низькорослий, сланкий, інколи прямостоячий чагарник заввишки до 1,8 м, з темно-зеленою лускоподібною хвою. Різким, неприємним запахом рослина попереджає про свою отруйність. Однак завдяки декоративній властивості утворювати густі кущі цей вид ялівцю досить поширений і його висаджують на міських вулицях, у парках і скверах. Прекрасні садові форми ялівцю, в тому числі деревоподібна (f.fastigiata hort.), яка сягає висоти 8 м, з темно-зеленою вузькоколоноподібною кроною, форма з жовто-колірними пагонами (f.fartigiata hort.), з голубуватою хвою (f.cupressifolia Ait). Вони надають об'єкту озеленення святковості і неповторного шарму [4].

Туя східна (біота) - *Biota orientalis L.* Дерево висотою 5-10 м (іноді до 20 м), з пірамідальною чи яйцеподібною кроною, що складається з багатьох плоских пластин-пагонів, які розташовані у вертикальній площині. Кора стовбура тонка, червонувато-коричнева, пластинчата. Пагони жовтуваточервонуваті, сплюснуті.

Це однодомна рослина, чоловічі квітки (мікростробіли) жовтуватозеленого кольору витягнутої чи кулястої форми, від 2 до 3 мм в довжину, розміщуються на кінцях пагонів.

Жіночі шишки (мегастробіли) завдовжки 10–15 мм, вагою 8–12 грамів кожна, на коротких пагонах розташовуються на кінцях окремих гілок,

обернено-яйцевидно-клиноподібної чи майже кулястої форми і мають на верхівці характерні виступи в формі гачків.

Листки плоскі, темно-зеленого забарвлення, до 1 мм довжиною, яйцеподібно-ромбічної форми, з поздовжньо-борозенчастою смоляною залозкою на нижній частині.

Цвіте рослина з березня по квітень. Насіння дозріває восени (в жовтні-листопаді).

Розмножується рослина вегетативно – живцями (однак живці вкорінюються погано), щепленням на кипарисовик Лавсона, відводками. Також розмножується насінням, але у насінневого потомства дуже часто не зберігаються батьківські ознаки. Тому особливо цінні декоративні форми живцюють в липні-серпні [5].

Дослідивши колекційний фонд деревних рослин в арборетумі Херсонського державного аграрного університету можемо констатувати, що робота з інтродукції голонасінних у дослідженій території слід продовжити і розширити, оскільки значна кількість видів, перспективних для міста Херсона, ще не випробувана. Це відноситься до таких видів, як кипарисовик Лавсона (*Chamaecyparis lawsoniana* L.), метасеквойя китайська (*Metasequoia glyptostroboides* L.), ялиця біла (*Abies alba* L.) та розширити асортимент за рахунок введення в культуру низки декоративних сортів та форм туї західної, ялівця козацького, ялівця віргінського тощо.

Список використаних джерел

1. Бойко Т.О., Дементьєва О.І. Древна рослинність дендропарку Херсонського державного аграрного університету/ Ukrainian Journal of Ecology
2. Захаров В.К. Лесная таксация / В.К. Захаров – М.: Высш. шк., 1961. – 360 с
3. Зайцев Г.Н. Математическая статистика в экспериментальной ботанике / Г.Н.Зайцев. – М.: Наука, 1984. – 270 с..
4. Матусьяк М.В., Василевський О.Г., Прокопчук В.М. Декоративна Дендрологія. Навчально методичний посібник. Вінниця: ВНАУ, 2015. – 140 с.
5. Різноманітність голонасінних рослин. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://shkolyar.in.ua/riznomanitnist-golonasinnyh-roslyn7>